րութիւնը։ „Ի հարկէ, ասում է լրագիրը, ինչպէս կարելի է մի գործ կատարել, առանց պ. Ստասիւլեվիչի կամ պ. Կրաեվսկու հետ խորհուրդ տեսնելու։“

Մեթօդը նոյն է։ Բայց մեթօդը գործ դնողները չեն նկատում թէ ծաղրելով անձնաւորութիւնները, որոնք առաջարկում են հասարակութեան հետ հասարակական հիմնարկութիւնների վրա խորհրդակցելու, ծաղրում են նոյն իսկ հասարակութիւնը։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

19 օգոստոսի

Ամսոյս 18-ին տեղոյս հոգևոր կառավարութիւնը հաշւատեսների և այլ անձանց ներկայութեամբ բաց անելով երեցփոխան Վանցեանի գրասենեակը սկսեց թուահամարել և վաւերացնել նրա մանր մունր հաշւէթղթերը որ յանձնէ հաշւատեսներին քննելու համար։ Այդ թղթերը այնքան շատ են որ հազիւ թէ մի քանի օրում հնար լինի վաւերացնել։ Այդ թղթերի մէջ կային և զանազան տեսակ ճառեր, քէֆերի հաշիւներ և այլն։ Մենք ևս ականատես էինք այդ թղթերի վաւերացնելու ժամանակ և յոյս չունենք թէ պ. պ. հաշւատեսները պէտք է կարողանան այդ խառն թղթերից մի բան դուրս բերել։ Այժմ ինքնստինքեան հարց է ծագում. եթէ քաղաքիս մայր եկեղեցու գործերը այդ յուսահատ վիճակումն են որ բացի երեցփոխան ունենալուց, ունէր նաև երեցփոխանի գործերի վրա հսկող յանձնաժողով, հապա ինչ վիճակում պէտք է լինեն սրբոց Վարդանանց եկեղեցու գործերը, որը ոչ երեցփոխան ունի, ոչ էլ հաշւետեսներ և յայտնի չէ թէ այդ եկեղեցու եկամուտը ում գրպանն է լցվում և ինչ բանի վրա գործածվում.... Այս բանը հոգևոր իշխանութեանը պաշտօնապէս յայտնի է, բայց թէ ինչու ոչ մի կարգադրութիւն չէ անում և անտարբեր լռում է ի վնաս եկեղեցական շահերին։ Փառք Աստուծոյ, որ վերջապէս քաղաքիս հայ հասարակութիւնը սթափեցաւ խոր քնից, և այժմ ինչպէս լսեցինք, սրբոց Վարդանանց եկեղեցու ժողովրդականքը պատրաստել են մի խնդիր, որով պէտք է խնդրեն հոգևոր իշխանութիւնից, կազմել ընդհանուր ժողով և ընտրել երեցփոխան յիշեալ եկեղեցու շահերը անկորուստ պահպանելու համար։ Յոյս ունենք որ հոգևոր իշխանութիւնը կը յարգէ հասարակութեան խնդիրը և արժանաւոր կարգադրութիւնը կանէ։

Օտարական

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Աստրախան 10 օգոստոսի

Գնացած էի մի պատուաւոր հոգևորականի տուն, նրա տօնախմբութեան օրը շնորհաւորելու դիտմամբ, որոյ մօտ արդէն խմբուած էին բաւականին հայ երիտասարդներ նոյն նպատակաւ։ Այս խումբը տեսնելով առաջարկեցի նրան որ իւրաքանչիւր ոք ըստ իր կարեաց չը զլանայ իր նուիրական պարտաւորութիւնը կատարելու, արկանելով իր նուէրը այն գանձանակի մէջ, որոյ բուն նպատակն է ազգի թշուառ զաւակաց մատակարարել մտաւորական և բարոյական զարգացումն։

Սկսան ստորագրութիւն բանալ, որից գոյացաւ յիսուն րուբլի (50 ր.) որը սրա հետ ուղարկելով ձեզ, յարգոյ խմբագիր. խնդրեմ հասուցանել «Միացեալ ընկերութեան» վարչութեանը, և ի միամտութիւն նուիրատուների հրատարակել նրանց անունները Յ. Վ. Շ. 10 ր., братья Морозовы 3 р., С. Асатуровъ 3 р., Лазаревъ Сергѣй 3 р., Խաչատուր Լալայեանց 10 ր., Գէորգ Սարգսեան Ալապով 3 ր., Իսայ Պապախով 5 ր., անյայտ ոմն 8 ր., Համբարձում Գուլումով 3 ր., անյայտ ոմն 2 ր., համագումարն է 50 ր.

Յովհաննէս վարդ. Շիրակունի

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Ախալցխա, 20 օգոստոսի

Յարգելի խմբագիր. խնդրեմ երկտող նամակիս մի անկիւն շնորհել ձեր լրագրի էջերում։ Շատերը զանազան քաղաքներից դիմում են ինձ նամակաւ, ուղարկել իրանց «Հայկական բարեգործական ընկերութեան» կանօնադրութիւնը, որպէս զի իրանք բանան ընկերութեան ճիւղերը իրանց քաղաքներում, ուր մեծ հարկաւորութիւն է զգացվում, ինչպէս վերջին օրերս խմբագրութեան մէջ ևս յիշված էր։ Ես, անձնական տկարութեան պատճառով, չը կարողանալով մի առ մի անձամբ պատասխանել յարգելի պարոններին, որոնք ուղղել են ինձ այդպիսի պահանջ, աղաչում եմ բարեհաճեն լրագրի միջոցաւ ընդունել պատասխան՝ Շուշի, Ալէքսանդրապոլ, Երևան, Վաղարշապատ և Ղարս (Համզաչիմանից գրված)։

Ընկերութեան կանօնադրութիւնը արդէն մամուլի տակ է և մեծապատիւ Գ. Սունդուկեանցի եռանդուն աշխատութեամբ շուտով լոյս կը տեսնի։ Սեպտեմբերի վերջերին յոյս ունենք յաջողվի մեզ ընդհանուր ժողով գումարել, ընտրել պաշտօնատար անձինք ընկերութեան կենտրոնը կազմելու Թիֆլիսում և այն ժամանակ այդպիսի անձնանուէր անձինք ընկերութեան գործին մեծ ծառայութիւն կարող են ցոյց տալ ընկերութեան ճիւղերը բանալով զանազան քաղաքներում։

Իսկ այն յարգելի պարոններին որոնք խնդրում են ինձ գրել նոցա անդամ ընկերութեան, խնդրում եմ սպասել նոյնպէս մինչ ընկերութեան գործունէութեան սկսելը։

Տարեկան վճարն է 5 ր. և յարմարութեան համար նպատակայարմար կը լինէր եթէ իւրաքանչիւր ոք անդամակցէր իր «վիճակի» մէջ, ուր կը լինեն «տեղական վարչութիւնք»։

«Մեղուի» մէջ կարդացինք (որ և վաղուց յայտնի էր) թէ րէալական ուսումնարանի մի քանի խոհեմիտ աշակերտներ մի գրադարան հիմնելու մտօք ժողովել են 150 ր. և երեք հարիւր գիրք, որը այժմ նոյն ուսումնարանի ուսուցիչ պ. Գուսիկեանի մօտ է։ Ախալքալաքի թղթակից պարոն Կ. Ն. սորան աւելացնում է, որ նա «լսել է թէ այդ բոլորը պէտք է յանձնուի մի մասնաւոր անձի, մինչև որ միջոց լինի բանալու և թէ շատերը կարծում են որ կը գողվի այդ միջոցով, ուստի աւելի լաւ կը լինի այդ գրքերը յանձնվեն այժմ հաստատուած «Հայկական բարեգործական ընկերութեանը», որը գուցէ օգնէ շուտով բանալու Թիֆլիսում միակ հայերէն ընթերցարան և ազատել այդ քանի աշակերտների քրտինքով հաւաքված գրքերը և փողերը»։

Մենք բոլորովին համակրելով պ. Կ. Ն. առաջարկութեանը (թէև չը գիտենք թէ ինչու մեծապատիւ պարոն Գուսիկեանը ձեռնհաս չէ այդ գոյքը իր մօտ պահելու) խնդրում ենք նոցա, որոնցից կախված է այդ գումարի և գրքերի կարգադրութիւնը, բարեհաճեն տալ այդ, առ այժմ պարոն Գ. Սունդուկեանցին, ստանալով նրանից օրինաւոր ստացագիր, իսկ պարոն Սունդուկեանցը, հաւաստի ենք, քաղցրութեամբ յանձն կառնի ստանալ և բոլորը ամբողջապէս կը յանձնի ըստ պատկանելոյն, երբ կը կազմվի «Բարեգործական ընկերութեան» վարչութիւնը։

Բ. Նաւասարդեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յօգուտ Վիէննայի «Ժուրնալ դ’Օրիան» լրագրի ստացանք Երևանեան քաղաքային բժիշկ Լևոն Տիգրանեանից 4 րուբլ, և Թիֆլիսցի Յակոբ Փիրալեանցից ու Արիստոտել Մելքումեանցից իւրաքանչիւրից 4 րուբլ։ Առաջվայ փողերի հետ կանի 58 րուբլ։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են։ «Պտղնի գիւղը, որ Երևանին մօտ է, չը կամեցաւ գիւղատէր Մէլիք-Ղարագեօզեանցին այս տարվայ բերքից մուլք տալ։ Ասում են որ նահանգական վարչութեան պաշտօնեաները սխալ կերպով են հասկացրել գիւղացիներին իրանց իրաւունքները և նրանք թելադրած լինելով այդ բացատրութեամբ ծեծելով դուրս են քշում իրանց միջից մուլքադարին և նրան պաշտպան եկած հաշտարար միջնորդին ու ոստիկաններին։ Գաւառական հաշտարար դատաւոր Գուբէնկօ գրում է պօլիցիային թէ օգոստոսի 22-ին պէտք է քննէ պտղնեցիների գործը, ուստի պէտք է պօլիցիան հարկաւոր կարգադրութիւն անի ժամանակին։ Փոխանակ օգոստոսի 22-ին, պօլիցիան կազակներ ուղարկելով, բերել է տալիս, առանց գործը քննված լինելու, օգոստոսի 2-ին, գիւղացիներից 24 մարդ և 4 կին և բանտարկում է նրանց։ Ասում են որ գիւղում տղամարդ գրեթէ չը մնալով, նրանց հունձերը բոլորովին փչանում են անտէրութենից։ Ի՞նչի այդ մարդիկ չը քննված պիտի բանտարվեն և 20 օր սպասեն հաշտարար դատաւորի քննութեանը։ Իսկ եթէ նրանք ապացուցանեն որ նահանգական վարչութեան պաշտօնեաների սխալ բացատրութիւնից իրանց իրաւունքների մասին, նրանք դրդված են եղել այդպէս շարժվել, այն ժամանակ ինչով պիտի բաւականացնեն նրանց նիւթական կորուստը։»

—

ԲԱԳՈՒԻՑ ստացանք 5 րուբլի պ. Սամուէլ Սերգէյեանցից յօգուտ Հայաստանի սովեալների։

—

Բացի 50 րուբլուց ստացանք Աստրախանից, Յով. վարդ. Շիրակունուց դարձեալ 25 րուբլ յօգուտ «Միացեալ Ընկերութեան» որ գումարը նուիրել են հետևեալ անձինք։ Կատարինէ Միքայէլեան Պարօվեանց 10 ր., Մարգարիտ Տէր-Գէորգեան Մաղաթեանց 10 ր. և Բաղդասար Տէր-Գէորգեան Պապօվեանց 5 րուբլ։ Ընդամենը 25 րուբլ։

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են։ «Օգոստոսի 18-ին այստեղ վախճանվեցաւ մի 107 տարեկան պառաւ կին, որ մինչև իր վերջին օրերը առանց ակնոցների, որ իր կեանքում չէր գործածել, ասեղի միջով թել էր անցկացնում։ Նա յաճախ կրկնելիս է եղել թէ՝ երանի մի տաքութիւն տայ ինձ, որ տեսնեմ թէ ինչ բան է հիւանդութիւնը, մանաւանդ որ ինձ տաքանալ է հարկաւոր, քանի որ փոքր ինչ մրսում եմ։»

—

նում մեր ժողովրդի այդ գործնական յոյսերն ու ակնկալութիւնները և չեն էլ կարող լրացնել երբէք։ Եթէ մի զանազանութիւն կայ արքունի ստորակարգ և հայկական դպրոցների մէջ, այդ էլ կայանում է նրանում որ՝ արքունի ստորակարգ դպրոցները, իրանց աշակերտների հարիւրից գոնէ 20-ին նախապատրաստում են միջնակարգ դպրոցներ (գիմնազիօն, րէալական դպրոցներ և այլն) մտնելու հեշտութիւնով, այն ինչ մեր դպրոցները այդքանը ևս չեն կարողանում այժմ։

Այս բոլորը գիտենալով, ինչ պէտք է անէինք որ հայկական դպրոցները հետզհետէ աղքատանալով չը փակվէին։

Դրա համար հարկաւոր է գրաւել ժողովրդի համակրութիւնը։ Իսկ ժողովրդի համակրութիւնը կարելի է գրաւել այն ժամանակ միայն, երբ մեր դպրոցները, գոնէ հոգևոր դպրոցները և դպրանոցները, ռուս լեզուի նկատմամբ, մրցէին արքունի պրօգիմնազիօնների հետ։ Թող մեր միջնակարգ դպրոցները սովրեցնէին ռուս լեզուն այն չափով, որ չափով արքունի պրօգիմնազիօններն են սովրեցնում, այն ժամանակ, մեր դպրոցների վիճակը բոլորովին ապահոված կը լինէր առաջինը։ Եւ երկրորդ. ժողովուրդը չը զրկվելով իր լեզուի, կրօնի, պատմութեան, գրականութեան հիմնաւոր գիտութիւնից մի և նոյն ժամանակ ձեռք կը բերէր ռուս լեզուի գիտութիւնը այն չափով. որը տալիս է պրօգիմնազիօնը, գործնականապէս և տեսականապէս. և սրանով նրա գործնական ձգտումներին ըստ մեծի մասին, բաւարարութիւն կը լինէր։

Հարցը սրանումն է այժմ թէ. ինչպէս անենք որ կարողանանք այդ կրկնակի նպատակներին միանգամից ծառայելով, հասնել յառաջարկութեանս իրագործութեանը։

Մեր ծխական դպրոցները երեք տարվայ դասընթացք (կուրս) ունեն։

Առաջին տարին ռուս լեզուն չէ դաս տրվում. (լաւ կը լինէր որ երկրորդ տարին էլ առանց ռուսերէնի լինէր). իսկ երկրորդ և երրորդ տարիներում դաս է տրվում։ Ծխականից վեր հոգևոր դպրոցներն են. սրանց դասընթացը տևում է չորս տարի։ Թողնում եմ թեմական դպրոցները որ պէտք է ունենան 6—7 տարվայ դասընթաց։ Վերոյիշեալից երևում է որ հոգևոր դպրոցի դասընթացն աւարտելու համար հարկաւոր է 6 տարի, ենթադրելով որ աշակերտը տարին մի դասարան կաւարտէ։ Բոլոր տօներն ու արձակուրդները հանած, տարվայ մէջ աշակերտը մերձաւորապէս 150 ուսանելու օր ունի դպրոցում։ Ես նշանակում եմ օրական մի ժամ ռուս լեզուի համար։ Ենթադրելով որ աշակերտը կարող է սովորել առաջին տարումը օրական 6 արմատական բառ. երկրորդումն՝ 10-ը. երրորդումը՝ 14. չորրորդումը՝ 18. հինգերրորդում. 22. վեցերորդումը՝ 26, կը հետևի որ՝ առաջին տարվայ վերջում պէտք է իմանայ մօտաւորապէս 900 բառ. երկրորդում 2400. (նախընթացի հետ). երրորդում 5000. չորրորդում 7700. հինգերորդում 11,000. վեցերորդում 14,900.

Եթէ բառերի այդ պաշարը, համաձայն թեքման, ածանցման և բաղդատման օրէնքներին սովորել է և գիտէ աշակերտը, այն ժամանակ նա միանգամայն ընդունակ կը լինի արտայայտել ազատօրէն իւր մտքերը թէ բանաւոր և թէ գրաւոր, նա ընդունակ կը լինի այդ լեզուի գրականութիւնից ազատօրէն օգուտ քաղելու, ինքնուրոյնաբար զարգանալու և այլն։

Իմ հաշւին ուղիղ դուրս կը գայ, եթէ ռուս լեզուի ուսուցիչը լինի հմուտ առարկային և սորա աւանդելու եղանակին. լինի և հմուտ հայոց լեզուի քերականութեան և ոգուն, որպէս զի դասախօսութիւնը լինի համեմատական, ուստի և արգասաւոր։ Այդ պահանջելի է ռուս լեզուի ուսուցչից, որպէս զի նա կարողանայ հետևել հայ լեզուի ուսուցչին և ի զուր ժամանակ չը կորցնէ կրկնելու քերականական այն կանոններն ու բացատրութիւնները, որոնք բոլոր լեզուների համար ընդհանուր են. այլ ուսուցանէ այն, ինչով որ ռուս լեզուն զանազանվում է հայկականից։

Այժմ համարեա թէ մեր բոլոր դպրոցներում ընդունվում են ծխականի առաջին մասնում 7—8 տարեկան անգրագէտ երեխաներ։ Ծխականի և հոգևոր դպրոցի դասընթացը տևում է 7 տարի. ենթադրելով իւրաքանչիւր տարի աշակերտը կաւարտէ մի դասարանի դասընթացը, կը հետևի որ 14—15 տարեկան հասակում աւարտած կը լինի նա իր ուսման ընթացքը՝ հոգևոր դպրոցում։ Ես կարծում եմ որ շատ լաւ կը լինէր, եթէ աւարտողները միայն մի տարի ևս ուսումնարանում։ Այդ միջոցին դրանց համար չէ բացվում 5—7 դասարան, ոչ. այլ այդ միջոցում դրանց պէտք է ազատել սովորական դասերից և պարապեցնել ազատ ընթերցանութիւնով և գրաւոր աշխատութիւններով։ Ռուս լեզուի մէջ աւելի վարժվելու համար պէտք է աւանդել 1) ռուսաց պատմութիւնը (ռուսաց լեզուով) 2) Ռուսաստանի աշխարհագրութիւնը. 3) կարդացնել իրանց սովորած առարկաներին վերաբերեալ ռուսերէն գրուածներ. 4) ծանօթացնել ռուս հեղինակների հետ, նրանց գործերը կարդացնելով. այս ամենի հետ պէտք է զուգընթացաբար գնայ և նմանօրինակ աշխատութիւնը, մայրենի լեզուով։ Այդ աշխատութեան համար պէտք է նշանակել. ռուս լեզուով պարապել շաբաթական 15 դաս. բ, հայ լեզ. նոյնպէս 15 դաս. դպրոցում, ռուս և հայ լեզուի ուսուցիչների առաջնորդութեան ներքոյ։ Տնային պարապմունքը պէտք է թողնել իրանց կամքին. բայց, հարկաւոր է յորդորել որ կարդան լրագիրներ և ամսագիրներ, թէ հայերէն և թէ ռուսերէն լեզուներով։

Այդ վերջինների ընտրութիւնը պէտք է լինի մանկավարժական խորհրդի ձեռքով։

Հարկաւոր ենք համարում ասել որ այդ վերջին ազատ պարապմունքները, կամ թէ ասենք, լեզուի մէջ վարժելու տարին պէտք է լինի այն աշակերտների համար, որոնք ոչ կարողութիւն և ոչ էլ ցանկութիւն ունեն ուրիշ բարձր դպրոցներում իրանց ուսումը շարունակելու։

Գուցէ ընթերցողը հարցնէ թէ. աւելի լաւ չէր լինել, եթէ օրական մի ժամ նշանակուած ռուս լեզուի հետ, հոգևոր դպրոցների առաջին կամ երկրորդ դասարաններից սկսէինք ռուս լեզուով դաս տալ առարկաներից մի քանիսը և վերջին տարվայ այդ լեզուավարժական պարապմունքները տեղի չունենային այլ ևս։ Այդ մասին եթէ հարց լինի, ես իմ պատասխանը չեմ ուշացնել։

Առ այժմ այսքանը, կարծում եմ՝ ես ասացի այն, ինչ որ մեր ժողովրդին քաշում է դէպի ռուսաց դպրոցները։

Ս. Բէգ-Նազարեանց

Մեզ գրում են Սղնախից որ մինչև օգոստոսի 1-ը Սղնախում փոստը ստացվում էր Թիֆլիսից կիրակի և չորեքշաբթի օրերը, իսկ այնուհետև փոստի գալու կարգը փոխվեցաւ և այժմ փոխանակ կիրակի շաբաթ օրերն է ստացվում. Բայց սղնախեցիները շաբաթ օրերը Թիֆլիսից ոչ մի լրագիր չեն ստանում, այլ բոլորը ի միասին, դարձեալ չորեքշաբթի օրն են ստանում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

Լրագիրները հաղորդում են հետևեալը։ Օգոստոսի 15-ին Համայնքների ժողովի մէջ սաստիկ վրդովմունք էր տիրում։ Նիստի բացվելուց դեռ շատ առաջ դահլիճը և տրիբունները լի էին պատգամաւորներով և հանդիսականներով։ Գլադստոն պէտք է հաղորդէր Համայնքների ժողովին կառավարութեան վճիռը այն խմբագրութիւնների մասին, որոնց մտցրեց լորդերի ժողովը կալուածական նոր օրէնքի մէջ։ Պարլամենտի առաջ հաւաքված բազմաթիւ ամբոխը „կեցցէներով“ ընդունեց առաջին մինիստրին։ Նոյնպիսի ընդունելութիւն նա գտաւ պատգամաւորների կողմից Համայնքների ժողովի դահլիճը մտնելու ժամանակ։ Ժողովի ժամանակ մի քանի խնդրագրեր կարդացվեցան, որոնք պահանջում էին նոր օրէնքի մէջ լորդերի ժողովից մտցրած խմբագրութիւնները մերժելու։ Օկելլի յայտնեց, որ հետևեալ նիստին նա մտադիր է հարցնել կառավարութենից, արդեօք յայտնի է կառավարութեանը 1848 թուականի օրէնքը, որով լորդերի ժողովը պէտք է ոչնչանայ և արդեօք Գլադստոն մտադիր չէ այդ օրէնքը նորից ենթարկել Համայնքների ժողովի հաստատմանը։ Գլադստոն առաջարկեց քննել այն պատճառները, որոնք դրդեցին լորդերի ժողովին մերժել օրէնքը այն ձևով, որով հաստատված էր Համայնքների ժողովից։ Պարնել հարցրեց արդեօք կը յայտնի Գլադստոն իր դիտաւորութիւնները վիճաբանութիւններից առաջ։ Առաջին մինիստրը բացասական պատասխան տուեց, ասելով, թէ կառավարութիւնը վճռել է սկզբնական մեկնութիւններ չը տալ։ Իռլանդացիներից և արմատականներից շատերը անբաւականութիւն յայտնեցին, ասելով, թէ կառավարութիւնը կատարելապէս հպատակվում է լորդերի ժողովին։ Համայնքների ժողովը համաձայնութիւն յայտնեց քննել լորդերի ժողովի առաջարկած խմբագրութիւնները։

Այդ խմբագրութիւններից մի քանիսը ընդունվեցան կառավարութենից, մի քանիսը ուղղվեցան և մի քանիսը մերժվեցան։ Համայնքների ժողովը ընդունեց կառավարութեան վճիռները և առաջարկութիւնները մասամբ առանց քուէարկութեան և մասամբ ձայների նշանաւոր մեծամասնութեամբ։ Պարնելի կուսակցութիւնը աշխատում էր, որ լորդերին ոչինչ զիջումն չը լինի, բայց այդ կուսակցութիւնը յաղթվեցաւ ձայների նշանաւոր մեծամասնութեամբ։ Պարնել խիստ յարձակմունքներով դատապարտում էր Գլադստոնին և նրա յայտնութիւնները „անհաւատալի“ անուանեց։ Դրա համար նա կարգի հրաւիրվեցաւ։ Իռլանդացիները յայտնեցին, որ կառավարութիւնը յաղթված է լորդերի ժողովից։ Վերջը մի մանաժողով ընտրվեցաւ, որ պէտք է յայտնէր լորդերին Համայնքներին ժողովի վճիռը։

ՖՐԱՆՍԻԱ

Լրագիրների մէջ կարդում ենք հետևեալը։ Այսօր, օգոստոսի 21-ին, Ֆրանսիայում կատարվում են պարլամենտական ընտրութիւններ։ Ընտրողական ցոյցերը մի քանի բացառութեամբ խաղաղ բնաւորութիւն ունէին։ Ֆրանսիան իր առաջն ունի երկու գլխաւոր նախագծեր, մէկը Գամբետտայի և նրա կողմնակիցների, իսկ միւսը Կլեմանսօի։ Մնացած կուսակցութիւններից ոչ մէկը այնպիսի մի նշանաւոր նախագիծ չը յայտնեց, որի աջողութիւնը կարելի լինէր ենթադրել։ Պահպանողականներից շատերը հրաժարվեցան մրցելուց, իսկ նրանք, որ առաջնորդում են հանրապետականների մնացորդ հակառակորդներին, իրանք իրանց գործը անյուսալի են համարում։ Անկասկած է, որ արմատականներն էլ, որոնց բանւոր դասը աւելի է համակրում, մեծամասնութիւն չեն կազմի պատգամաւորների ապագայ ժողովում, որի մէջ կշիռ կունենան չափաւոր հանրապետականները և Գամբետտայի նախագծի կուսակիցները։

Ֆրանսիական պարլամենտական այժմեան ընտրութիւնները շատ քիչ են նմանում 1877 թուականների ընտրութիւններին, երբ հարցը հանրապետական կառավարչական ձևի մասին էր։ Յետադիմութիւնը այն ժամանակ կատարեալ էր։ Բրօլի-Ֆուրտուի մինիստրութիւնը բոլոր ջանքերը գործ էր դնում, որպէս զի աւելի պահպանողական ժողով ընտրվի, քան թէ մարշալ Մակ-Մահօնի արձակած „363“ մեծամասնութիւնը։ „Բարոյական կարգապահութեան“ կառավարութիւնը ոտքի կանգնեցրեց իր վարչական և պոլիցիական բոլոր ոյժերը։ Նա անընդհատ և խստութեամբ հալածում էր ընդդիմադրական կուսակցութեանը, ենթարկում էր մամուլը խիստ պատիժների և փորձեց բանտարկել նոյն իսկ հանրապետականների առաջնորդ Գամբետտային, պատճառաբանելով, իբր թէ նա հրապարակապէս վիրաւորել էր հանրապետութեան նախագահին։ Այնու ամենայնիւ պահպանողականների գործ դրած եռանդոտ բոլոր միջոցները 'ի զուր անցան։ „363“—ի երեւելի մեծամասնութիւնը նորից ընտրվեցաւ և Գամբետտա, որին հանրապետականները գլխաւորապէս պարտական էին իրանց յաղթութեամբ, առաջին մարդը դարձաւ Ֆրանսիայի մէջ։ Մարշալ Մակ-Մահօն ստիպված էր յետ կանգնել և այդպիսով ներքին պատերազմին և անբաւականութիւններին վերջ դրվեցաւ, մեծ բաւականութիւն պատճառելով հասարակութեանը։ Այժմ առաջվայ վտանգները և դժուարութիւնները ոչնչացած են։ Ընտրութիւնները կատարվում են բնական պայմաններով շրջապատված, առանց որ և է ճնշման կառավարութեան կողմից։ Ընտրողները ոչ մի նշանաւոր և անմիջական խնդիր չը պէտք է լուծեն, այնպէս որ ազգաբնակութիւնը մինչև անգամ անտարբեր է վերաբերվում ընտրութիւններին։ Նոյնպէս և ամբողջ Եւրոպայի համար ֆրանսիական պատգամաւորների այժմեան ընտրութիւնները քաղաքական մեծ նշանակութիւն չեն կարող ունենալ, որովհետև առաջուց յայտնի է, որ պատգամաւորների ապագայ ժողովը նոյնքան խաղաղասէր բնաւորութիւն կունենայ, որքան և նախկին ժողովը։

Փարիզի մէջ ամենքի խօսակցութեան առարկայ են դարձել այն անկարգութիւնները, որոնք պատահեցան Բելվիլի մէջ։ Այդ շրջանը ամբողջ Ֆրանսիայի մէջ ամենաարմատականն է համարվում, բայց այնուամենայնիւ ոչ ոք չէր կարծում, որ Գամբետտային թոյլ չեն տայ խօսել։ „République Française“ լրագիրը մատնացոյց է լինում կարգապահութիւնը խանգարողների անվայել վարմունքի վրա և ապացուցանում է անհաշտների երկչոտութիւնը և վատութիւնը։ Մինչև անգամ արմատական լրագիրները յարձակվում են խօսքի ազատութիւնը այդ ձևով չը յարգելու վրա։ Գամբետտայի հակառակորդ Կլեմանսօի „Justice“ լրագիրը նկատում է, որ 1869 թուականին բելվիլցիները կը ջարդէին Գամբետտային այդպիսի ընդդիմադրութիւն գործող մարդկերանցը։ Բայց սօցիալիստները և անհաշտները չափազանց ուրախ են։ Ռօշֆօր իր „Intransigeant“ լրագրի մէջ նկատում է. «գործը սկսվեցաւ, այսուհետև Գամբետտա կարող է միայն դահլիճների պատգամաւոր լինել. Բելվիլը, հասկանալով, որ նա պատրաստում է մեզ ոչնչացնել, նրան ոչնչացրեց և պատժեց։ «Français» լրագիրը կարծում է, որ Գամբետտա կընտրվի Բելվիլի շրջանի մէջ, բայց որ նրա ազդեցութիւնը անզօրացրած է։ «Journal des Débats» լրագրի կարծիքով Գամբետտայի պէս նշանաւոր քաղաքական գործիչ պէտք է չառաջարկէր իր կանդիդատուրան Բելվիլին, որ Ֆրանսիայի ընտրողական շրջաններից ամենաարմատականն է։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

«La Nature» լրագիրը իր համարներից մինի մէջ տպել է հետևեալ հետաքրքիր թւանշանները։ Երկրագնտիս վրա բնակվող մարդիկ խօսում են 2,523 բարբառներով. այդ բարբառներից 587 եւրօպական են, 396 ասիական, 376 աֆրիկական և 1,264 ամերիկական։ Աշխարհիս երեսին կան 1,000 այլ և այլ կրօններ։ Տղամարդկանց և կանանց թիւը երկրագնտիս վրա գրեթէ հաւասար է։ Ծնվող երեխաների ամբողջ գումարից մի երրորդականը միայն ապրում է մինչև 7 տարեկան հասակը և կէսը մինչև 17 տարեկան հասակը։ Հազար մարդու վրա հաշւում են մի 100 տարեկան և երկու 80 տարեկան ծերեր։ Հարիւր հոգու վրա հաշւում են վեց 60 տարեկան ծերեր։ Երկրագնտիս վրա բնակվում են մօտաւորապէս մի միլլիարդ բնակիչներ։ Իւրաքանչիւր տարի մեռնում են միջին թւով 333 միլիօն հոգի. ուրեմն իւրաքանչիւր րօպէ 60 մարդ են մեռնում, այսինքն իւրաքանչիւր վայրկեան մի մարդ է մեռնում։ Ծնվողների թիւը գրեթէ լրացնում և հաւասարակշռում մեռածների թիւը։

* * *

Նորերումս «Փունջ» լրագրում տպվեցաւ և «Մասիսի» մէջ արտատպվեցաւ Բերլինի երևելի հայագէտ Ջախաու պրոֆէսորի յօդուածը հայոց գրաբար և աշխարհաբար լեզուների վրա։ Յարգելի պրոֆէսորը նոյն միտքն է յայտնում, ինչ որ յայտնել է «Հիւսիսափայլը» և ինչ որ յայտնում էր «Մշակը» թէ գրաբար լեզուն անհնարին է կենդանացնել. քանի որ նա մեռած լեզու է. իսկ նրանից կարելի է միայն արմատներ փոխ առնել, իսկ մեռած լեզուից անհնար է փոխ առնել քերականական ձևերը։ Առհասարակ յօդուածը այնքան հետաքրքիր է, որ մենք կաշխատենք արտատպել նրան «Մշակի» մէջ։

* * *

Սանդվիչեան կղզիների թագաւոր Կալակուան, բացի թագ կրելուց և Հօնօլուլուի մէջ հրատարակվող լրագրի խմբագրի պաշտօն է վարում։ Լրագրի խրօնիկան նա է խմբագրում և այժմ իր ճանապարհորդութեան տպաւորութիւնները տպել է տալիս լրագրի ֆելիետօնում։

* * *

Մադրասի տեղական, պաշտօնական թերթը հաղորդում է օրիորդ Պօղտօնի նշանակութեան մասին իբրև մետէօրօլօգիական կորեսպօնդենտ։ Օրիորդը շատ տարիներ վարել էր զննող աստղաբաշխի օգնականի պաշտօն և ուրեմն հմուտ է այդ նոր պաշտօնի մէջ։

* * *

Մօտ օրերս Բուխարեստում քննվում էր մի շատ հետաքրքիր դատ։ Գեներալ Կօրնեսկօյի կինը գանգատվում էր իր մարդու դէմ որ նա, չը նայելով իր տկարութեան, չը թոյլ տուեց գնալ ջրեր բժշկվելու, թէպէտ երեք բժշկական վկայութիւններ ցոյց տուեց որ ինքն բարակցաւ ունի և բժշկվելու համար հարկաւոր են Գլէյխենբերգի ջրերը։ Տիկինը խնդրում էր դատաստանին ստիպել իր մարդուն տալ իրան 3000 մարկ, որ կարողանայ գնալ բժշկվելու։ Տիկին Կօրնեսկօ յայտնեց որ նա 1000 դուկատ տարեկան եկամուտ է տուել մարդուն իր բերած օժիտից և այդ պատճառով կարծում է իրաւունք ունի խնդրել այդ չնչին գումարը իր առողջութեան համար։ Գեներալ Կօրնեսկօ յայտնեց որ այդ օժիտը չէ ստացել իր աներոջից, թէպէտ նա խոստացած էր և այդ պատճառով, չունենալով ոչինչ միջոցներ, հրաժարվում է ուղարկել կնոջը ջրեր, ինչքան էլ թանգ է իրան կնոջ առողջութիւնը։ Երկար վիճաբանելուց վերջը դատարանը վճռեց որ տիկին Կօրնեսկօ ունի իրաւունք փոխ առնել 2000 մարկ իր օժիտի ապագայ եկամուտի հաշւում։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 օգոստոսի։ „Прав. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է. մեծ իշխան Միխայիլ Նիկօլայեվիչ, մեծ իշխանուհի Օլգա Ֆէօդօրօվնա և մեծ իշխան Միխայիլ Միխայլօվիչ օգոստոսի 20-ին ուղևորվեցին Վարշավեան երկաթուղու փոստային գնացքով արտասահման, Էյդկունենից անցնելով, Բերլին։ Ծովային բաժնին տուած հրամանով նաւատորմի գլխաւոր բժիշկ Բում հիւանդութեան պատճառով արձակված է ծառայութենից։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 օգոստոսի։ „Новое Время“ լրագիրը հաղորդում է, որ շուտով կոչնչացվին Օդեսսայի և Ֆինլանդիայի զինուորական շրջանները և բաւական կը սահմանափակվին շտատեր կովկասեան զինուորական շրջանի մէջ։ Այն զօրքերը, որոնք հաշւում են Օդեսսայի զինուորական շրջանի մէջ մտնող նահանգների մէջ, կը միանան Կիևի և Խարկովի զինուորական շրջանների զօրքերի հետ։ Վերջինի հետ կը միանան այն զօրքերը որոնք գտնվում են Կովկասեան սարերից դէպի հիւսիս եղած նահանգների և շրջանների մէջ։ „Русскій Инвалидъ“ լրագիրը հաղորդում է, որ մեծ իշխան Նիկօլայ Նիկօլայեվիչ Աւագը օգոստոսի 22-ին ուղևորվեցաւ Ս. Պետերբուրգից այն զօրքերին այցելելու համար, որոնք բանակ ունեն Մօսկվայի, Կիևի, Օդեսսայի, Բենդերի և Եղիսավետգրադի մօտ։

ԿՐՕՆՇՏԱՏ, 22 օգոստոսի։ Այսօր Նորին Բարձրութիւն Կօնստանտին Նիկօլայեվիչի յօբելեանի պատճառով փառաւոր հանդէս տեղի ունեցաւ Կրօնշտատի մէջ։ Նոյնպիսի հանդէս կայացաւ Պավլօվսկի մէջ 'ի պատիւ իւբիլիարի Ամուսնի։ Յոբելեանի առթիւ նաւատորմի մէջ ծառայողներից հետևեալ անձինք արժանացան Բարձրագոյն ընծաների. Կօզակեվիչ, Պեստիչ, Եանեվիչ, Եանեվսկի, Կօզնակօվ 1-ին, կոմս Լիտկէ 2-դ և բարօն Բոյէ։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 օգոստոսի։ Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 96 ր. 50 կ., երկրորդ 94 ր. 50 կ., երրորդ 94 ր. $78\frac{1}{2}$ կ., չորրորդ 94 ր. 50 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 229 ր. 25 կ., երկրորդ 225 ր. 25 կ., Ռուսաց 1 ր. Լօնդօնի վրա արժէ 25,87 պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա արժէ 221 մարկ 50 պֆ., Փարիզի վրա արժէ 273 ֆրանկ։ Բորսայի տրամադրութիւնը հանդիստ է։

„ՄՇԱԿԻ“ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

—ԿԻՍԼՕՎՕԴՍԿ. Շ. Մայիսի 1-ից մինչև յունվարի 1 «Մշակը» արժէ 8 րուբլի։

—ԿԱՐԱՍՈՒԲԱԶԱՐ. Պ. Լրագիրը ձեզ կուղարկենք։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ